

LA QUOTIDIANA

FMR Fundaziun Medias Rumantschas, Via da Masans 2, 7000 Cuira, 081 544 89 11, redacziun@fmr.ch

SURSELVA

Il caricaturist ella Cularta

Remo Arpagaus curatescha l'exposiziun.

FOTO AUGUSTIN BEELI

El valeva ella regiun sco bab dil Closchi, e sin plaun naziunal enconuschevan ins el sco creader dil «Herr Schüüch». Quella figura cumpareva regularmein ella revista Nebelspalter. Hans Moser (1922–2012) ha denton creau biaras autras figuras. El vala sco in dils caricaturists e designaders pli impurtants dil 20avel tschentaner en Svizra. A quella persunalitad dedichescha la Cularta in' exposiziun speciala. Naven da sonda proxima han ins ceschun d'emprender d'enconuscher meglier il caricaturist che ha viviu 50 onns da sia veta a Laax. Naschius e carschius si era el a Brooklyn sper New York. Leu eran ses geniturs svizzers emigrai. Il giuven Hans ei returnaus cun ina certa imaginaziun. El considerava sia patria oriunda sco ina insla da pasch, in paradis innocent. Ch'igl ei buca aschia ha el entschiet a realisar cun viver e luvrar en Svizra. Ed el ha fatg bia. Ina pintga part da sia ovra impressiunonta han *Yvonne Gienal* e *Remo Arpagaus* curatau ell' exposiziun speciala ella Cularta a Laax (fmr/abc) **Pagina 5**

Gl'um da Laax e dil Nebelspalter

Hans Moser ei morts ils 4 d'october 2012 ella vegliadetgna da 90 onns. Tras sia lavur da caricaturist era il habitont da Laax fetg enconuschents en Svizra. La casa da cultura Cularta dedichescha in'expoziun speciala al dessignader, caricaturist e columnist. Sia lavur per la revista satirica Nebelspalter ha peisa speciala en quella.

AUGUSTIN BEELI/FMR

Visual, humoristic, informativ: Cun quels treis adjectivs savess'ins circumscriber quei ch'ils curaturs preparan actualmein ella Cularta a Laax. Gl'emprement mument para la tematica isada: da Hans Moser han ins viu, udiu e legiu bia el decuors d'uonn. Ils 13 da fevrer 2022 havess el cumpleniu igl anniversari da 100 onns. Per siu centenari ha la fundaziun Pro Laax dedicau ad el diversas occurrenz. *Yvonne Gienal* e *Remo Arpagaus* fan las davosas preparativas per l'expoziun speciala cul tetel «Am Anfang war kein Hund». Ei pudess esser il punct culminont ed in'expoziun cun irradiaziun naziunala.

Il contrast ha inspirau el

L'jamna vargada ha la fundaziun tarmess ellas casadas da Laax e contuorn gl'invit leutier. Il frontispezi ei illustraus cun ina caricatura. Hans Moser ha fatg quella 1960 per la numra 8 dalla revista Nebelspalter. Ins vesa la cabina plein glied d'ina pendiculara. Il meinacabina cun bucca aviarta para da sevirar ed ils passagiers miran engiu. Leu vesan ins fastitgs ch'in skiunz ha tratg ella cuntrada alva. Il commentari: «Da ist einer zu Fuss hinaufgestigen und hat uns die ganze Landschaft verschandelt».

«En sias lavurs focussescha Hans Moser oravontut la politica svizra, la protecziun digl am-

bient ed il turissem», scriva la Cularta egl invit. Gl'emprement hagi el caricau Svizras e Svizzers ord vesta d'in giuven American cun ragischs svizras, pli tard sco Svizzer cun ragischs americanas. A Laax, Flem e Falera enconuschon ins quella personalitad tras sia collaboraziun sur biars onns culla gasetta locala Arena Alva. Mintg'jamna cumpareva ina da sias caricaturas cul protagonist Closchi. «Quella perioda ei buc el center», puntuescha Remo Arpagaus, «el ha fatg bia bia auter, nus vulain presentar quei che Hans Moser ha fatg pil Nebelspalter e pil Schweizer Spiegel», gi il curatur. Hans Moser ei pli actuals che mai. Quei constatesch'ins sch'ins s'approfunda ell'expoziun. Cun mintga dessegn tucava el la noda, el ugliava, mussava, avertava. Cun mintga fatscha, mintga mimica dallas persunas.

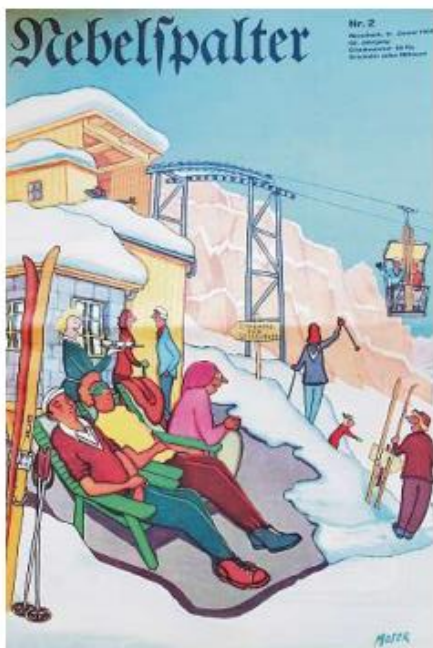
Immensa prestaziun

Il Schweizer Spiegel ei ina revista tipica ch'ei dat bucca pli. Cun quella ha il caricaturist cooperau pli che 20 onns. Cul Nebelspalter ha el collaborau varga 50 onns. «Gl'American, fegl dad emigrants svizzers – il bab da Schaffusa, la mumma dalla Val Müstair – era vegnius en «sia» Svizra. El considerava quella sco insla amiez l'uiara, sco paradis dalla pasch. Il trauma dil schulda che era staus ell'uiara ha accumulau el. En sia lavur ha Moser priu el focus il contrast e la realitad ch'ei semussada. Nebel-

spalter e Schweizer Spiegel, mo era autras casas edituras, han profitau da sia creativitad cun tusch e colurs.

Hans Moser ha influenzau essenzialmein il Nebelspalter. Ella Cularta san ins admirar 79 frontispezis ch'el ha creau per quella revista. Originals dalla pli auta qualitat ein exponi. Mintga streh, mintga detagl, tut colurau a maun. Enten preparar l'expoziun eis ei semussau sco ina sfida d'anflar il material. Siu atelier a Laax ha Hans Moser bein surdau ad uras alla fundaziun Pro Laax. Ord quei grond arcun ha Remo Arpagaus saviu prender bia, gl'archiv da Nebelspalter e Schweizer Spiegel ei denton bucca leu. «Ei ha dau numerusas surpras e historias durent las retschercas», tradescha Remo Arpagaus. El ei impressiunau dall'immensa prestaziun da Hans Moser. L'expoziun ch'entscheiva sonda proxima a Laax ei l'emprema che presenta l'ovra dil renomau caricaturist. «Igl ei in'expoziun da muntada naziunala e bucca mo regionala», puntuescha lu era Yvonne Gienal. Las medias svizras vegnan lu era buc a saver ignorar quei ch'ei da veser tochen ils 5 da mars 2023 a Laax.

L'expoziun da Hans Moser arva sonda proxima, ils 8 d'october 2022, allas 14.00. Ella ei aviarta tochen ils 5 da mars 2023. Urari: mintgama i gievgia tochen dumengia, 13.30-16.30. Sur Nadal e Daniev mintga gi. Ulteriuras informaziuns www.cularta.ch

Frontispezi da 1956, culla staziun Naraus.

Remo Arpagaus ei vidlunder da curatar l'expoziun.

FOTOS AUGUSTIN BEELI